

Fiskehejren (*Ardea c. cinerea* L.) som ynglefugl i Danmark.

Med særligt henblik på populationssvingninger
og spredning mod nord og vest.

Af LEIF LYNEBORG JENSEN.

(With a Summary in English: The Common Heron (*Ardea c. cinerea* L.) as a breeding-bird in Denmark, particularly as regards fluctuations in its population-size and changes in its distribution-pattern).

(Dansk zootopografisk undersøgelse vedrørende fugle; beretning nr. 30).

	Side
Indledning	189
Oversigt over alle kendte danske hejrekolonier	190
Den danske fiskehejre-populations størrelse og dens svingninger fra 1880 til 1953	205
De danske fiskehejrekoloniers geografiske fordeling fra 1880 til 1953	209
Engelsk resumé	214
Literatur	217

Indledning.

Fiskehejren (*Ardea c. cinerea* L.) er en af de danske fugle, hvis udbredelse og forekomst er bedst undersøgt. Ikke mindre end tre gange er der foretaget optællinger af koloniernes antal og størrelse. Den første undersøgelse blev foretaget 1910–11 af V. WEIBÜLL (1912, p. 80–89). Dernæst har V. HOLSTEIN i sin bog »Fiskehejren« (1927) samlet alle oplysninger om hejrekolonier i Danmark indtil 1927. Der er i denne bog omtalt flere kolonier, der allerede bestod, da WEIBÜLLS arbejde kom. Endelig foreligger der en undersøgelse af CHR. KRÜGER (1946, p. 216–235), hvis materiale stammer fra 1944–45.

En del vil måske mene, at det er unødvendigt allerede nu at foretage en ny undersøgelse. Det er imidlertid ikke tilfældet. For det første er der kommet en del nye kolonier til, ligesom andre er forsvundet. Dernæst kan man, på grundlag af de tidligere undersøgelser, nu få et nogenlunde pålideligt billede af, hvordan den danske hejrebestands bevægelser har været i de sidste 60–70 år, – om der er sket indvandring til nye egne af landet, eller om der kan påvises svingninger i populationens størrelse.

Forf. har derfor fundet det formålstjenligt i nedenstående afsnit at samle de oplysninger om danske hejrekolonier, det er lykkedes at få fat på. En væsentlig del stammer fra de tre

ovennævnte afhandlinger. Desuden er den vigtigste literatur gået igennem. Oplysningerne fra 1952–53 er givet mig af et stort antal personer, som jeg er kommet i forbindelse med igennem opfordringer i fagtidsskrifter og dagblade. Alle oplysningerne om hver enkelt koloni er samlet under eet, og forf. har tilstræbt den kortest mulige form i fremstillingen.

Tidligere forff. har givet kolonierne numre, og for hver undersøgelse har kolonierne fået nye numre. Denne praksis er imidlertid ret uheldig, idet den let vil kunne give anledning til forvekslinger. Forf. har derfor fundet frem til en nummerering, der kan bruges også til eventuelle senere undersøgelser. Hver kolonis betegnelse består af to elementer. Først står nummeret på det distrikt,¹⁾ i hvilket kolonien er beliggende. Disse numre går fra 1–53, men 4 distrikter (13, 22, 39 og 45) er blevet delt i to: a og b, således at der nu er ialt 57 distrikter. Det næste element er et stort bogstav, A, B, C, o. s. v., og kolonierne er ordnet således indenfor hvert enkelt distrikt, at de ældre kolonier står før de yngre. Den ældste kendte koloni f. eks. i distrikt 45b (St. Lyngby skov) får således betegnelsen 45bA, den næste (Hørsholm) 45bB o. s. v. I ingen af distrikterne er kendt mere end op til 8 kolonier, så de store bogstaver vil slå til i hvert fald i et par hundrede år med den nuværende tilgang af kolonier. Hver ny koloni skulle således i fremtiden betegnes ved sit distriktsnummer og det næste bogstav i alfabetet for det pågældende distrikt. For at der ikke skal komme kludder i betegnelserne bedes man imidlertid venligst rådføre sig med forf., inden en ny koloni offentliggøres med betegnelse.

Oversigt over alle kendte danske hejrekolonier.

Distrikt 6.

- A. Oddershedegård plantage. Kol. grundlagt 1948, 1951: 3 par, 1952: 7 par og 1953: 15 par. 50-årige graner (gdr. M. KROG).
- B. Østerild klitplantage. 2 par grundlagde kol. i 1952, 1953: 8 par. I 45-årige sitkagraner (plantør TH. KROGH).

Distrikt 9.

- A. Kjærgårdsholm plantage. Grundlagt 1947 af 4 par, 1952: 5 par og 1953: ca. 12 par. Kol. findes i 2–3 tdr. land læbælte af 50-årige hvidgraner (fabr. CHR. M. ELGÅRD).
- B. Møllerup plantage. I 1951 og –52 yngede 1 par, 1953: 3 par. Kol. i en lille granplantage (OLUF SKOV).

¹⁾ Om de zootopografiske distrikter se P. JESPERSEN, D. O. F. T. **31**, 1937, p. 80.

Distrikt 10.

- A. Lynderupgård plantage. Der har været kolonier helt tilbage til ca. 1910. I 1952 og -53 ynglede 6-8 par i ca. 60-årige graner ca. $\frac{1}{2}$ km fra gården (godsejer J. KIELDSEN).

Distrikt 11.

- A. Visborggård skov. I foråret 1900 kom de første par hejrer, som fik lov at yngle. I 1903 rugede ca. 50 par, 1910: 100-150 par. Fra 1920 begyndte kol. at flytte til Havnø skov (HOLSTEIN 1927, p. 16).
- B. Havnø skov. 1920 blev kol. grundlagt af 6 par. 1927: ca. 175 par, i eg og el (HOLSTEIN 1927, p. 23). 1944: ca. 100 reder (KRÜGER 1946, p. 224). I 1950 slog nogle skarver sig ned i kol. og fortrængte efterhånden hejrerne. Således var der i 1946 76 beboede reder i ask, men i 1952 højst 10 par (HJ. ØSTERGÅRD CHRISTENSEN). I 1953 blev der bygget nye reder vest for skarvkolonien, antallet af par er ca. 60 (skovf. L. NIELSEN).
- C. Hovheden plantage. Kol. grundlagt 1938 af 3-4 par. De følgende år voksede kol. støt, og 1952 var der 50-60 reder. I 1953 blev kol. reduceret noget af hensyn til nærliggende ørredbrug (M. BACH).
- D. Rold skov. Omkring 1938 ynglede i et par år et enkelt par. I 1948 igen 1 par, 1949: 4 par, 1952: 3 par, 1953: 20-30 par (M. BACH).
- E. Alminden skov. Omkring 1944 forsøgte et antal hejrer at bygge reder i skoven, blev forstyrret (KRÜGER 1946, p. 227).

Distrikt 13a.

- A. Lundbjerg skov. I 1870-erne fandtes en koloni (KLINGE 1918, p. 500).
- B. Floes skov. 1 par 1875. I ca. 20 år koloni her, ca. 10 par årligt. Midt i 90-erne forsvandt den (KLINGE 1918, p. 501).
- C. Stenalt skov. Allerede 1898 havde kol. en betydelig størrelse. 1904 var der ca. 30 par. Omkring 1910 flyttede de fleste hejrer fra skoven. I 1915-16 ynglede endnu 4-6 par. Derefter forsvandt de helt (KLINGE 1918, p. 501).
- D. Mygind skov. 1-3 par ynglede hvert år fra ca. 1910 til 1924 (HOLSTEIN 1927, p. 25).
- E. Frederikslund skov. 1 par ynglede i 1912 (HOLSTEIN 1927, p. 18).
- F. Holbækgård skov. Kol. grundlagt flere år før 1915, 1915-16: 4-6 par (KLINGE 1918, p. 502).
- G. Gl. Estrup skovgods. 1944 var der 1 rede (KRÜGER 1946, p. 224). Ikke ynglet siden (overskovf. V. NIELSEN).

Distrikt 13b.

- A. Gjessinggård skov. Grundlagt 1866 af enkelte par (Kmh. C. v. FOLSACH). Omkring 1900 var kol. vokset til ca. 30 par, 1908: ca. 50 par, 1916: ca. 70 par, 1927: 50 par (HOLSTEIN 1927, p. 23). 1945: 12-15 beboede reder (KRÜGER 1946, p. 224). 1951-52: 12-15 par (ERIK NIELSEN). I 1953 højst 3 par (C. v. FOLSACH). E. NIELSEN mener, at kol. er helt uddød 1953.

- B. Støvringgård sønderskov. I 1910 bosatte sig en kol. på ca. 50 par. 1927: 40–50 reder, hvoraf halvdelen ubeboede (HOLSTEIN 1927, p. 24). 1944: 40–50 reder (KRÜGER 1946, p. 224). 1951–53 har der været 80–100 reder (ERIK NIELSEN).

Distrikt 14.

- A. Øster Velling skov. Få par ynglede indtil først i 1870-erne (KLINGE 1918, p. 500).
- B. Lindum skov. Kol. grundlagt i 1912 af 1 par. 1927: ca. 30 par (HOLSTEIN 1927, p. 24). 1944–45: 49 reder (KRÜGER 1946, p. 224). 1951: 60–70 par, 1952: ca. 90 par, 1953: ca. 110 par (BIRGER JENSEN).
- C. Skrikes plantage. Kol. grundlagt 1915–16. 2 par ynglede i 1918, og 1 par i 1919 (SKOVGÅRD 1923, p. 187). I 1950 20–25 par, 1951: 8–10 par og 1953: ca. 20 par (BIRGER JENSEN).
- D. Toholt skov. I 1916 ynglede 4 à 6 par i skoven (HOLSTEIN 1927, p. 25).
- E. Bigum skov. 2 par byggede rede i 1926, i 1927 mindst 5 par (HOLSTEIN 1927, p. 24). Flyttede senere til Lindum skov (KRÜGER 1946, p. 227).
- F. Sødal skov. Kol. er grundlagt før 1927, men i 1935 forsvandt den på grund af skovning og var borte »nogle år«. I 1952 var der ca. 35 beboede reder, 1953: ca. 40 reder (BIRGER JENSEN).
- G. Boskov. Siden 1942 har der været en lille kol. på 6–7 reder. I 1953 ca. 10 par (skovf. BIILMANN).
- H. Borre skov. Grundlagt omkring 1942. 1952 og 1953 ca. 15 par (gdr. JOHS. KNUDSEN).
- I. Hald. Foråret 1952 en hejrerede i en bøg på den fredede halvø ved Hald (OLE BRO NIELSEN).

Distrikt 15.

- A. Dalgas plantage. Kol. grundlagt ca. 1927. I de forløbne år gennemsnitlig 20 par årligt. 1952: 16 par, 1953: 24 par (skovf. DEIN).
- B. Sjørup plantage. 1938 kom 2 par til plantagen. I 1945: 30–40 reder (KRÜGER 1946, p. 224). 1948 ynglede 50–60 par. Vinteren 1949 blev mange af redetræerne fældet, hvilket bevirkede, at hejrerne flyttede efter ankomsten foråret 1949. Siden har ingen ynglet (skovf. FRODE JENSEN).
- C. Mønsted plantage. Omkring 1940 kom nogle par til plantagen. I nogle år ynglede 4 par, men de forsvandt igen (opsynsm. CHRISTENSEN).
- D. Thorsdal plantage. Kol. grundlagt ca. 1945. 1951: 7 par, 1952: 10 par, 1953: ca. 8 par (BIRGER JENSEN og K. LYKKE LAURSEN).
- E. Hjerl Hede plantage. En enkelt rede i 1948 (E. TORP PEDERSEN).
- F. Lånnum plantage. Kol. blev grundlagt 1948. 1949 var der 9 reder, kol. forsvandt igen 1950 (gdr. A. HOLMGÅRD).
- G. Skyldvad plantage. Siden ca. 1950 har et enkelt par ynglet (N. H. CHRISTIANSEN).

Distrikt 16.

- A. Idumlund plantage. Fra 1938 til 1950 ynglede der 2 par (gdr. J. BJERRE).
- B. Stenumgård plantage. Kolonien menes at være grundlagt 1943–44. 1948: ca. 10 par, 1949: omkring 25 par, 1950: 17 par, 1951: 10–12 par, 1952: kun 2 par, mange af redetræerne væltet under den store vinterstorm 10.–11. febr. I 1953 var kolonien helt forladt (AAGE ASPEL og E. TORP PEDERSEN).
- C. Burlund plantage. I 1945 fik meddeleren et æg fra plantagen. 1946 fandtes 2 reder (lærer A. G. BENDTSEN). Ikke ynglet siden 1948 (E. TORP PEDERSEN).
- D. Stroustrup plantage. Foråret 1948 kom det første par til plantagen. 1952 ynglede 5–6 par, 1953: 8–10 par (gdr. KR. POULSGÅRD).
- E. Klosterhede plantage. 1950 ynglede 1 par, 1951: 3–4 par, 1952: ca. 10 par og 1953: 12 à 15 par (statsskovf. J. OLESEN).
- F. Røjgård plantage. I 1951 ynglede 2 par, ikke senere (lærer O. BENDTSEN).
- G. Agergård plantage. 6 par ynglede for første gang i 1953 (lærer O. BENDTSEN).

Distrikt 17.

- A. Lønborggård plantage. Kolonien blev grundlagt 1938 og bestod af 12–15 reder indtil 1940 eller 1941, da hejrerne forsvandt igen (KRÜGER 1946, p. 228).
- B. Lundenæs plantage. 1939 fandtes 1 rede. 1943 talte kol. 21 par. 1944 var der knap så mange (KRÜGER 1946, p. 226). I 1947 var der 35 beboede reder, 1951: 64 par, 1952: ca. 75 par og 1953: 89 par (plantør KLEIN og lærer N. STENBÆK JENSEN).
- C. Thesbjerggård plantage. 1946–48 ynglede enkelte par i en ganske lille plantage med kun 6 m høje træer (Jagtkons. GADE). 29. juni 1948 så forf. et par gamle reder.

Distrikt 18.

- A. Birkebæk plantage. 1 par ynglede 1933 (OVERGÅRD 1935, p. 141)
- B. Hesselvig plantage. Omkring 1945 var der i nogle år en koloni blót bestående af 5–6 reder, men den blev senere forladt (skovr. MØRCH SØRENSEN).

Distrikt 19.

- A. Donnerup plantage. Kolonien grundlagt omkring 1910 af 1 par. I 1927 ynglede ca. 10 par (HOLSTEIN 1927, p. 24). 1930–40 var kol. på 50–100 reder. Kol. blev opgivet i 1941, da granerne blev fædet (skovr. LANGE).
- B. Nortvig plantage. I 1936 byggede 1 par hejrer, 1937: 2 par og 1938 også 2 par, men rederne blev ødelagt og hejrerne flyttede andetsteds hen (proprietær S. CHRISTENSEN).
- C. Sillesthoved plantage. Kolonien grundlagt 1938 af 3 par. 1942: 7–8 par, 1943: 3 par, 1944 kun 1 par. Kolonien helt forladt i 1945 på grund af stærk hugst (HJ. ØSTERGÅRD CHRISTENSEN).

Distrikt 20.

- A. Stigballehoved. I begyndelsen af århundredet var der en kol. ved foden af Himmelbjerget, men denne kol. eksisterer ikke mere (KRÜGER 1946, p. 227).
- B. Ry Nørskov. Fra midt i trediverne har hejrerne haft kol. ved Juulsøs østlige bred (»Hansens krog«), men i 1945 var kol. forladt (KRÜGER 1946, p. 227).
- C. Silkeborg statsskov. Ved Ellesø taltes i 1943 og 1944 5–6 reder i gran. Kol. forsvandt igen 1945 (KRÜGER 1946, p. 225).
- D. Ring skov. Kolonien blev anlagt i foråret 1942. 1945: 20–30 reder, 1952: ca. 50 par og 1953: ca. 35 par (skovr. K. LANGE).
- E. Kongsø plantage. Før 1943 har der undertiden været et par reder (KRÜGER 1946, p. 227). Ikke ynglet siden (skovrider K. KIERKEGÅRD).
- F. Højlund skov. 1 rede i gran juli 1947. Ikke ynglet senere (Hj. ØSTERGÅRD CHRISTENSEN).

Distrikt 21.

- A. Moesgård skov. Kolonien grundlagt ca. 1934. 1936 ynglede 3 par. 1944 var der 10 beboede reder. 1952 ynglede 22 par, 1953: 6–8 par (Th. KJÆR).

Distrikt 22a.

- A. Lyngsbækgård. Kolonien bosatte sig 1865. Den talte da ca. 40 par. 1883–84 ca. 120–150 par. Omkring 1900 ynglede 80–100 par. I 1905 var der kun ca. 10 par og i 1910 kun enkelte par. Derefter forsvandt kolonien helt (WEIBÜLL 1912, p. 80).
- B. Hestehaveskoven, Kalø. Kolonien har været her i hvert fald siden 1930. I 1945 var der ialt 18–19 beboede reder spredt i 3 kolonier. Tidligere har der været 50 par (KRÜGER 1946, p. 224). 1952: ca. 25 par og 1953: 20–25 par (overjæger J. BJERG THOMSEN).

Distrikt 22b.

- A. Jevshoved fredskov. Kolonien stammer fra først i trediverne. 1952 talte den 18 beboede reder, i 1953 et lignende antal (skytte E. CHRISTENSEN).
- B. Rugård sønderskov. Omkring århundredet ynglede 3 par (WEIBÜLL 1912, p. 89). Ny koloni grundlægges ca. 1920. 1944 var der ca. 25 beboede reder (KRÜGER 1946, p. 225). I tilbagegang, forsvinder helt 1948 (skytte E. CHRISTENSEN).
- C. Katholm skov. 1925 bosatte 1 par sig, 1926 var der 2 og i 1927 3 par (HOLSTEIN 1927, p. 24).

Distrikt 23.

- A. Brattingsborg skov. I 1875 fandtes en større koloni. Nogle år senere talte kol. 7–8 par, i 1910 fandtes 7 reder (WEIBÜLL 1912, p. 84). I 1922 var der 8 par (HOLSTEIN 1927, p. 21). 1931: 14 beboede reder (PALUDAN 1933, p. 10). 1934 talte kol. 10 par. 1939 steg antallet til 15, men faldt i 1942 og –43 til kun 4 par. 1944 var

der 7 rugende par. (KRÜGER 1946, p. 223). I 1952 var 6 reder beboet og i 1953: 10 (skovf. A. NIELSEN).

Distrikt 24.

- A. Vaarsø. FABER angiver (1824), at der har været en hejrekoloni i mange år. – 1866–67 blev kol. fordrevet ved nedskydning af ungerne (A. H. FABER 1898, p. 49). En ny koloni blev grundlagt 1936. I 1945 talte den 144 beboede reder (KRÜGER 1946, p. 225). 1952: 125 par og 1953: 130–150 par (opsynsmand P. CHRISTENSEN).
- B. Æbleøen (i Skanderborg sø). En koloni fandtes indtil 1845 (HERSCHEID 1884, p. 18).
- C. Tyrrestrup skov. Da hejrerne 1866–67 blev fordrevet fra Vaarsø, flyttede de til Tyrrestrup. 1877 taltes 20–30 reder, næste år ca. 50 (A. H. FABER 1898, p. 49). Omkring 1900 ca. 100 par (WEIBÜLL 1912, p. 89). 1926 var sidste år, kolonien eksisterede (HOLSTEIN 1927, p. 25).
- D. Tønballegårds skov. Det første par bosatte sig i 1900. 1910–12 talte kol. ca. 100 par (WEIBÜLL 1912, p. 89). Kolonien forsvandt omkring 1917 (HOLSTEIN 1927, p. 25).
- E. Ashoved skov. Kolonien er anlagt 1917 af 3 par. 1922 talte kol. 38 par, 1924 41 par, 1927 rugede 27 par (HOLSTEIN 1927, p. 24). Kol. bestod 1944 af 30–40 par. Derefter i stærk aftagen, nu helt forsvundet (skovr. K. KIERKEGÅRD).
- F. Aakjer plantage. Kolonien talte 1932 45 rugende par, og havde på det tidspunkt bestået i flere år. 1933 og 1934 var der ca. 60 reder. Derefter var kol. i tilbagegang og forsvandt i 1940 (KRÜGER 1946, p. 227).
- G. Teglum plantage. Fra ca. 1940 til 1950 ynglede nogle par. 1944 var der således 7–8 reder, et par år senere 12–15 reder (KRÜGER 1946, p. 225 og skovr. C. LORENZEN).
- H. Temnæs (ved Skanderborg). Kolonien grundlagt 1943 af 3 par. 1944: 5 par, 1946: 8 par og 1947: 6 par. Kol. blev forladt i 1948 (ARNE NØRREVANG).

Distrikt 25.

- A. Lerbæk skov. I 1891 fandtes 3 reder, 1897 10–15 reder. Ca. 1910 en kol. på 80–100 par (WEIBÜLL 1912, p. 88). Efter en stærk aftagen var der i 1927 ca. 30 par (HOLSTEIN 1927, p. 24). 1932 bestod kol. af ca. 30 beboede reder. 1935 var der kun 10 reder, og 1938 var kol. forsvundet (KRÜGER 1946, p. 228).
- B. Høven skov. Her har været kol. i hvert fald siden 1925. Indtil 1950 4–6 par, 1951 kun 3 par. Nu er kol. forsvundet på grund af forstyrrelser (kons. SIG. SCHJØTZ-PEDERSEN).
- C. Staushede plantage. 3–5 par havde 1929–32 reder i høje rød-graner (KRÜGER 1946, p. 228). Ikke ynglet senere (LEO NOVVRUP).
- D. Nybjerg vandmølle. En lille koloni på 5–8 par ynglede i nogle år sidst i 30-erne (KRÜGER 1946, p. 228).

- E. Rugballegård skov. Grundlagt 1939 af fuglene fra Lerbæk-kol. Første år yngede 18 par, næste år var kol. forladt igen (KRÜGER 1946, p. 228).
- F. Baggesholm plantage. Kolonien grundlagt 1940 af 6-7 par. 1951-52 har årligt ynglet ca. 10 par, 1953 kun 6 par (HJ. ØSTERGÅRD CHRISTENSEN).
- G. Gødding skov. 1944 yngede 1 par, ikke senere (skovr. V. HALSKOV HANSEN).

Distrikt 27.

- A. Kalvslund plantage. Ca. 1914 grundlagdes en lille koloni. Der yngede årligt 12-15 par. 1942 forsvandt kol. igen (HALFDAN LANGE og gdr. J. N. TEILMANN).

Distrikt 28.

- A. Fænø. I 1895 talte kol. 10-12 reder. Kol. er betydelig ældre. 1909 talte den ca. 20 par (WEIBÜLL 1912, p. 87). I 1927 yngede 30-40 par (HOLSTEIN 1927, p. 23). Kol. er på ca. 80 reder 1945 (KRÜGER 1946, p. 222). I 1952 var der 37 beboede reder, i 1953: 38 (OLE NIELUNG).
- B. Gamborg fjord. Kol. på ca. 20 par 1953. Alder ukendt (LEO NOVVRUP).

Distrikt 29.

- A. Æbelø. I forrige århundrede fandtes en betydelig koloni. Forsvandt ca. 1898 (WEIBÜLL 1912, p. 88). 1935 fandtes 4 beboede reder på øen (HOLM 1935, p. 117). Kol. var beboet 1927 og nogle år indtil sidst i trediverne. Årligt yngede 10-15 par (P. J. RØRTH og skovf. P. BILDE HANSEN).
- B. Egebjerggård storskov. Koloniens alder er ukendt. Omkring 1912 yngede 50 par (WEIBÜLL 1912, p. 87). 1927: ca. 80 par (HOLSTEIN 1927, p. 22). Kol. bestod 1944 af 57 beboede reder (KRÜGER 1946, p. 221). Fra 1947 til 1953 har årligt ynglet ca. 40 par (skytte A. SVENDSEN).
- C. Nyhave skov. Nogle år i trediverne fandtes en koloni på 10-15 par (KRÜGER 1946, p. 223 og lærer P. J. RØRTH).

Distrikt 30.

- A. Hverringe. Koloni anlagt ca. 1935. I 1945 fandtes 43 reder (KRÜGER 1946, p. 222). Ca. 45 par har ynglet i 1952 og -53 (hofjægerm. N. IUEL).
- B. Carolinelunds skov. Omkring 1938 blev kolonien grundlagt af få par. Hvert år har ynglet 8-14 par, 1952: 12 par og 1953: 15 par (proprietær H. J. CHRISTENSEN).

Distrikt 31.

- A. Juelsberg skov. Hejrer yngede 1898-99, men forsvandt derpå (WEIBÜLL 1912, p. 87). Ny koloni grundlagt 1921. I 1945 yngede ca. 16 par (KRÜGER 1946, p. 223). Kolonien forladt igen i årene 1945-47 (hofjægerm. G. IUEL).

- B. Kaiberg skov. Nogle få par bosatte sig 1904. Kol. talte i 1910 ca. 20 par (WEIBÜLL 1912, p. 87). I 1927 ynglede ca. 45 par (HOLSTEIN 1927, p. 22). Kol. har tidligere talt 100 par. 1944 fandtes endnu ca. 30 reder (KRÜGER 1946, p. 222). Koloni eksisterer endnu, men nærmere oplysninger har ikke kunnet skaffes.
- C. Teglværksskoven (Juelsberg). Fra 1939 til -45 ynglede nogle få par (KRÜGER 1946, p. 223).

Distrikt 32.

- A. Hvidkilde. Først i 90-erne fandtes her 2 kolonier, der blev forjaget (HOLSTEIN 1927, p. 16). Indtil 1941 fandtes en mindre koloni på ca. 10 par, der var grundlagt ca. 1927 (KRÜGER 1946, p. 223). Siden har hejren ikke ynglet (skovr. ABELL).
- B. Brendegård sø. I 1897 bosatte sig her en koloni på 5-6 par, forsvandt igen 1906 (WEIBÜLL 1912, p. 87). Fra omkring 1940 begyndte hejren igen at yngle, 1952 således 3 par, i 1953 7 par (skovr. BISTRUP).
- C. Damsbo skov. For ca. 30 år siden en ret stor koloni (KRÜGER 1946, p. 223). I 1948 fandtes kolonien beboet af 15 par. Skovfogden oplyste, at den har været beboet i hvert fald siden 1935 (BANKE 1949, p. 258).
- D. Tåsinge nørreskov. Kol. er grundlagt 1931. 1945 ynglede ca. 50 par (KRÜGER 1946, p. 222). Ca. 40 par ynglede i 1952 og -53 (lærer O. HAULUND CHRISTENSEN).
- E. Nakkebølle skov. 1935 ynglede 1 par, 1936: 4 par, de følgende år 4-10 par (HELMS 1942, p. 31). 1947 talte kol. 6-7 reder (KRÜGER 1946, p. 222). 1952: ca. 10 par, 1953: ca. 12 par (H. LARSEN).
- F. Hanneslund skov. Enkelte par ynglede først i 1940-erne (KRÜGER 1946, p. 222). Ingen i de senere år (skovr. S. P. HANSEN).
- G. Dyreborg skov. Først i 40-erne ynglede enkelte par (KRÜGER 1946, p. 222). I 1950 rugede et enkelt par. 1951-53 har ingen ynglet (skovr. W. STOUGÅRD-ANDRESEN).

Distrikt 34.

- A. Rødbjerghavn skov. Først i 60-erne fandtes en stor koloni, som blev fortrængt af skarver. Da disse senere fordreves, flyttede hejrerne tilbage. Kol. flyttede senere til Eskebjerghave og Nebbe skov (WEIBÜLL 1912, p. 88).
- B. Eskebjerghave. Kolonien, der var tilflyttet fra Rødbjerghavn, var forsvundet 1912. 1909 ynglede kun 2 par (WEIBÜLL 1912, p. 87).
- C. Nebbe skov. Kolonien kendes tilbage til 1886 (HOLSTEIN 1927, p. 16). Ca. 1912 talte den ca. 60 par (WEIBÜLL 1912, p. 87). 1927 kun ca. 10 par (HOLSTEIN 1927, p. 16). Kolonien forsvandt i løbet af en kort årrække (KRÜGER 1946, p. 223).
- D. Aasø skov. Koloniens alder ukendt, men den stammer antagelig fra omkring 1930. 1944 blev der ruget i 15-16 reder (KRÜGER 1946, p. 223). 1952 ynglede 16 par og 1953 ca. 20 par (skovr. E. ST. FLØYTRUP).

- E. Akkekær skov. I 1952 var der 4 beboede reder, i 1953: 5-6. Kolonien af ny dato (skovr. E. St. FLØYTRUP).

Distrikt 35.

- A. Vejlø skov. Sidst i 1850-erne bosatte en kol. sig. Den talte 1864 omkring 200 par, hvilket holdt sig til 1880, hvorefter bestanden hurtigt gik tilbage, og kol. forsvandt helt i løbet af en par år (HOLSTEIN 1927, p. 15). Få par yngler med års mellemrum (KRÜGER 1946, p. 221). 1953 fandtes 4 beboede reder (LINDH. HANSEN).
- B. Rudbjerggård skov. I 1888 fandtes 2 kol., hver på ca. 10 par, 1907 var de forsvundne igen (WEIBÜLL 1912, p. 87).
- C. Ugleholt skov. Kolonien var beboet før 1888. Omkring 1912 talte den 50-100 par (WEIBÜLL 1912, p. 86). Kolonien flyttede i årene 1920-24 til Torrig skov (skovr. A. BRANDT).
- D. Torrig skov. Grundlagt ca. 1920. 1927 talte kolonien 50-60 par (HOLSTEIN 1927, p. 22). 1945 er kol. på ca. 40 reder (KRÜGER 1946, p. 221). 1952: ca. 20 par, 1953: 18 par (skovr. A. BRANDT og LINDH. HANSEN).
- E. Steensgård skov. 1929 ynglede 1 par. I de følgende år ynglede årligt 3-4 par, 1952 kun 1 par og 1953 slet ingen (skovf. IBSEN).
- F. Frederiksdal skov. 1 par ynglede 1929, 1940 var kolonien vokset til 3-4 par. Aftog derefter til 1-2 par i nogle år under krigen. Senere er kolonien vokset til 10-12 par i 1952. 1953 ynglede 16 par (skovf. IBSEN).
- G. Vintersborg skov. Kolonien grundlagt i 1949 af 3-4 par. 1952 og -53 ynglede ca. 10 par (IVAN OLSEN).

Distrikt 36.

- A. Fuglsang storskov. Kolonien fandtes allerede 1859. Den talte 1912 80-100 reder (WEIBÜLL 1912, p. 86). I 1927 ynglede ca. 100 par (HOLSTEIN 1927, p. 21). I 1935 talte kol. 112 reder, i 1940 kun 78 reder, hvoraf mindst 15 var ubeboede (JESPERSEN 1941, p. 71). 1944: 56 reder og 1945: 51 reder (KRÜGER 1946, p. 221). Ca. 33 par ynglede 1953 (skovr. BENT HOLSØE).
- B. Aalholm hestehave. En koloni fandtes i det 19. årh., men forsvandt, uvist hvornår. I 1912 var der atter en koloni, der talte ca. 10 par (WEIBÜLL 1912, p. 86). 1927 ynglede 15 par (HOLSTEIN 1927, p. 21). 1944 talte kol. 40-50 reder. En halv snes år før var redeantallet ca. 80. Kolonien således i tilbagegang (KRÜGER 1946, p. 221). Efter Skarvens indvandring i 1948 er hejrerne antal gået tilbage. 1952 ynglede 51 par og i 1953 et ukendt antal (LINDH. HANSEN).
- C. Høvængegårds skov. I 1911 byggede 2 par, i 1912 var der 4 reder, i 1913 seks (FRIDERICHSEN 1914, p. 215). Efter 1914 var der 30-40 reder årlig, men efter 1917, da skoven blev gennemhugget, var kolonien i tilbagegang. I 1923 var kol. helt forsvundet (HOLSTEIN 1927, p. 22, og skovf. A. JOHANSEN).

- D. Knuthenborg park. Ynglede ikke 1926, men i tidligere år 1 à 2 par (GRAAE 1929, p. 206). I 1945 ynglede ca. 20 par (KRÜGER 1946, p. 221). 1952: ca. 25 par (lensgreve F. M. KNUTH og skovr. N. J. LARSEN).
- E. Merritskov. Her ynglede i 1953 en lille koloni på 3–4 par, alder ukendt (skovr. N. J. LARSEN).

Distrikt 37.

- A. Korselitze. Ifølge KJÆRBØLLING (1852, p. 266) ynglede hejren tidligere i mængde. Fra 1895 til 1912 har kun et enkelt par et enkelt år ynglet (WEIBÜLL 1912, p. 86).
- B. Korselitze hovedskov. Kolonien anlagt ca. 1940. I 1952 og –53 ynglede 9 par (skovfogedass. FRITZ LARSEN).
- C. Korselitze mellemskov. Kolonien blev grundlagt 1946, og 1952–53 fandtes 10 par (skovfogedass. FRITZ LARSEN).
- D. Korselitze østerskov. 3 par begyndte at yngle i 1951. 1952: 4 reder og 1953: 12 reder (skovfogedass. FRITZ LARSEN).
- E. Orehoved. I 1905 bosatte 3 par sig, blev forjaget det følgende år (WEIBÜLL 1912, p. 86).
- F. Resle skov. Kolonien blev opdaget 1936 og talte da 14 reder, 1937 ynglede 9 par, 1938: 13, 1939: 13, 1940: 5, 1941: 0, 1942: 8 og i 1943 og 1945: 5 (KRÜGER 1946, p. 220). 1953: ca. 10 par (gods-ejer H. FLEURON DAHL).
- G. Sortsø hestehave. I marts 1951 fandtes en koloni på 12–13 par. Er ikke blevet bemærket tidligere år (stud. med. JØRN VIEG HANSEN).
- H. Vennerslund nordskov. C. E. BORNEBUSCH fandt i yngletiden en koloni på 25 reder i gran. Alder ukendt (LINDH. HANSEN).

Distrikt 39a.

- A. Oremandsgård. I 1864 fandtes en stor koloni. Oprindeligt talte den ca. 40 par, men i 1891 var kun 10 reder i brug. En overflytning til Viemose hestehave var muligvis allerede begyndt (BARFOD 1892, p. 37).
- B. Beldringe dyrehave. En mindre koloni, der i en årrække havde ynglet, forsvandt i slutningen af 90-erne (BARFOD 1892, p. 37).
- C. Melte skov. Kolonien anlagdes omkring 1885 med nogle få reder. Steg til 30–40 par i 1891, forsvandt derefter i løbet af et par år på grund af forfølgelse (WEIBÜLL 1912, p. 85). 1931 ynglede atter nogle få par (LØPPENTHIN 1931, p. 133). 1939 ynglede ca. 40 par (HARBOE 1939, p. 25). 1945 kun 12–14 beboede reder (KRÜGER 1946, p. 219). I 1952 ynglede 10–15 par og i 1953 ca. 20 par (skovf. POUL PEDERSEN).
- D. Liliensdal dyrehave. 1887 kom 2 par og grundlagde en koloni, der næste år talte 11 par og 1889 30 par (BARFOD 1892, p. 37). Kolonien forsvandt i slutningen af 90-erne p. g. af beskydning (WEIBÜLL 1912, p. 85).

- E. Viemose hestehave (Høvdingssgård). Kolonien flyttede omkring 1890 hertil fra Oremandsgård. 1902 var der 39 par, 1908 53 par (WEIBÜLL 1912, p. 84). 1927: 100 reder, 1931 knap så mange ca. 80 (LØPPENTHIN 1931, p. 133). 1945 opgives koloniens størrelse til ca. 50 par (KRÜGER 1946, p. 219). I 1953 taltes ca. 100 reder (skovr. A. QVIST).
- F. Næbskoven (Nysø). En koloni fandtes her 1900–20, og der yngede årligt ca. 30 par (skovf. H. HANSEN).
- G. Hejreskoven (ved Egehoved). I 1936 forsøgte 2 par at yngle (HARBOE 1939, p. 26).

Distrikt 39b.

- A. Gjorslev bøgeskov. 1882 byggedes den første rede, og i løbet af ca. 10 år nåede kol. en størrelse på 40–60 reder (WEIBÜLL 1912, p. 82). 1927: 30–35 par (HOLSTEIN 1927, p. 21). 1945: ca. 80 reder (KRÜGER 1946, p. 218).
- B. Fedskovén. For ca. 20 år siden var der en koloni på ca. 20 reder, forsvandt som følge af beskydning (KRÜGER 1946, p. 220).
- C. Vemmetofte vesterskov. Kolonien stammer fra ca. 1930. I 1944 fandtes ca. 15 par (KRÜGER 1946, p. 218). 1952: 5 par, 1953: 11 par (skovf. N. WESTRUP OLSEN).
- D. Højstrup kobbelskov. I maj 1943 fandtes 2 reder (KRÜGER 1946, p. 220). Har ikke ynglet i de senere år (skovf. K. LARSEN).
- E. Skovshoved skov (Lindersvold). 1952 og –53 har 6 par hejrer ynglet (frk. ELLA ADELHOLT og skovf. RØNNENKAMP MØLLER).

Distrikt 40.

- A. Ambjerg skov. BARFOD (1892, p. 37) oplyser, at der tidligere har været en lille koloni, men efter nogle års forløb blev den ødelagt.
- B. Vrangeskov. Siden 1948 har der ynglet 2–3 par (B. PEDERSEN).
- C. Næsbyholm storskov. En rede fundet i påsken 1953 ved bredden af Tystrup sø (stud. mag. BERTEL HANSEN). Skovrider NIELSEN oplyser, at der ikke har været koloni i mands minde.

Distrikt 41.

- A. Sorø. Hejren yngede i skovene 1864 og 1865 (WEIBÜLL 1912, p. 86). Skovrider F. LORENZEN oplyser, at der ikke i mange år har været ynglende hejrer.
- B. Nordruplund skov. Før 1872–73, da hejrerne flyttede til Ødemark, fandtes her en betydelig koloni (WEIBÜLL 1912, p. 85).
- C. Ødemark. 1872 kom de første 3–4 par fra Nordruplund. Fra 1873 til omkring 1890 yngede årligt 50–60 par. Siden er antallet taget stærkt af. Omkring 1900 var der kun ca. 20 reder, 1908–09 ca. 15. Kolonien blev stærkt beskudt (WEIBÜLL 1912, p. 84). I 1922 fandtes 2–3 reder, og 1926 yngede det sidste par (HOLSTEIN 1927, p. 21).
- D. Fuirendal skov. Omkring 1860 bosatte kolonien sig. 1890 talte den ca. 100 par. 1912 yngede ca. 40 par (WEIBÜLL 1912, p. 82). Omkring 1912 flyttede kol. til Glæno (HOLSTEIN 1927, p. 20).

- E. Glænø skov. 1912 flyttede kolonien i Fuirendal til Glænø, og 1927 ynglede ca. 15 par her (HOLSTEIN 1927, p. 20). 1942 og 1943 var der ca. 35 reder, men 1944 flyttede kol. til Ormø (KRÜGER 1946, p. 219).
- F. Ormø skov. 1942 og 1943 var der 7–8 reder, men i 1944 flyttede hejrerne fra Glænø til Ormø og kolonien voksede til 44 par (KRÜGER 1946, p. 219). 1952: 36–37 par, 1953: ca. 40 par (skovf. G. KRUØJSER).
- G. Ørnehoved skov (Stignæs). 1950–52 ynglede 1 par. I 1953 en koloni på 4 par. I forrige årh. i 80-erne var der en større koloni sammesteds (hofjægerm. H. CASTENSCIOLD).
- H. Vedsøvang. Kolonien grundlagt 1950 af 1 par, 1951: 2 par, 1952: 6 par og 1953: 1 par (urmager J. ALBRECHTSEN).

Distrikt 42.

- A. Trustrup skov. I 1874 fandtes en meget gammel koloni på 60 par. Omkring 1900 forsvandt kolonien (WEIBÜLL 1912, p. 86).
- B. Stokkebjerg skov. 1874 fandtes en koloni på ca. 50 par. I årene 1907–08 aftog kolonien stærkt, og 1909 ynglede ingen hejrer (WEIBÜLL 1912, p. 86).
- C. Skarritsø. KJÆRBØLLING angiver, at der var en koloni der, men den er forsvundet for mange år siden. 1897 ynglede 2 par på en ø i søen (WEIBÜLL 1912, p. 85).
- D. Toftholm skov. Kolonien, der 1944 talte ca. 15 par, er grundlagt omkring 1934 (KRÜGER 1946, p. 218). 1952 og 1953 ynglede ca. 15 par (skovr. V. HOLSTEIN, godsejer V. M. TRESCHOW).
- E. Snevris skov. Hejrerne begyndte at ruge 1930–31 med 6–7 par. 1944 talte den 10–20 par, 1953: ca. 20–25 par (godsejer A. FAYE).

Distrikt 43.

- A. Grevinge skov. Omkring 1890 fandtes en lille koloni på 5–6 par, rester af en større koloni. Forsvandt i løbet af få år.
- B. Hønehals skov. Kolonien menes grundlagt 1936. 1941 fandtes 10 reder, 1945: 31 reder. 1952 og 1953 ynglede henholdsvis 30 og 43 par (KRÜGER 1946, p. 217, skovr. V. HOLSTEIN og tømrerm. L. ANDREASEN).
- C. Hagedsted skov. 1 par hejrer ynglede for første gang 1953 (skovr. V. HOLSTEIN).

Distrikt 44.

- A. Lindholm. En koloni fandtes 1867, forsvandt i 80-erne (WEIBÜLL 1912, p. 85).
- B. Løvenborg. En lille koloni forsvandt 1883. Tidligere fandtes en større koloni (WEIBÜLL 1912, p. 85).
- C. Knabstrup dyrehave. Enkelte reder fandtes allerede før 1883. Kolonien talte 1912 ca. 10–20 par (WEIBÜLL 1912, p. 84). 1927 ynglede ca. 50 par (HOLSTEIN 1927, p. 20). 1935 var der endnu ca. 35 hejrepar, men efter fældning af redetræer gik kol. stærkt tilbage. 1944 byggede 7–8 par, 1945 kun 4 par (KRÜGER 1946,

- p. 217). I 1953 ynglede ingen hejrer, kol. har været forsvundet flere år (E. KLØVE).
- D. Selsø østerskov. Kolonien stammer fra 1916 og talte 1927 100 reder (HOLSTEIN 1927, p. 20). 1944 bestod kol. af ca. 120 reder (KRÜGER 1946, p. 217). 1952 og 1953 blev antallet af ynglepar anslået til 120 (skovf. P. BILDE HANSEN).
- E. Ordrup skov. Kolonien er grundlagt ca. 1920–21 og talte i 1942 17 reder, i 1943 16 og 1944 19 reder, hvoraf 14–15 var beboede (KRÜGER 1946, p. 217). I 1953 bestod kol. af 20 par (TORBEN LAURSEN).

Distrikt 45a.

- A. Bognæs. I forrige årh. fandtes en koloni (WEIBÜLL 1912, p. 85).
- B. Jonstrup vang. Kolonien talte i begyndelsen af 90-erne ca. 30 par. På grund af forfølgelse svandt kol. efterhånden ind og i 1916 ynglede det sidste par (HOLSTEIN 1927, p. 21).

Distrikt 45b.

- A. St. Lyngby skov. Allerede 1758 omtales en koloni her (WEIS-MANN 1931). Kolonien talte 1912 ca. 70 par (WEIBÜLL 1912, p. 84). 1927: ca. 40 par (HOLSTEIN 1927, p. 20). Ca. 50 reder beboede i 1944 (KRÜGER 1946, p. 217). 1953 fandtes 100–110 reder (skovr. K. MORVILLE).
- B. Hørsholm. Ifølge KJÆRBØLLING (1852) ynglede hejrerne tidligere i mængde.
- C. Nejede vesterskov. I 70-erne fandtes en meget stor koloni. Fra 1880 tog kol. meget stærkt af, og omkring 1900 ynglede kun få par (WEIBÜLL 1912, p. 85). 1927 ca. 20 par (HOLSTEIN 1927, p. 19). Omkring 1934 forsvandt kolonien (KRÜGER 1946, p. 220).
- D. Nøddeboholt. En koloni i forrige årh. (WEIBÜLL 1912, p. 85).
- E. Sjælsølund. I begyndelsen af tyverne og for ca. 8–10 år siden fandtes et par reder (KRÜGER 1946, p. 220).
- F. Munkegårds hegn. En lille koloni, der 1953 talte 5 par, har eksisteret i ca. 10 år (AXEL MADSEN).
- G. Bøgeholmen, Hellebæk. I 1950 begyndte enkelte par at yngle. 1952 og 1953 henholdsvis 4 og 5 par (frk. ELLA ADELHOLT og tegner LEIF RYDENG).

Distrikt 47.

- A. Bastemose. Midt i maj fandtes en rede på en tue 30 m ude i mosen. Der var kun denne ene rede i mosen, der på alle sider er omgivet med skov (ARNE LARSEN 1952, p. 17–19).
- B. Dueodde plantage. Under en ekskursion med universitetet i maj 1952 så forf. en rede med æg. Reden var anbragt i en lav fyr.

Distrikt 48.

- A. Hytterkobbøl. En koloni fandtes indtil 1918, da den flyttede til Pamhule skov. Ved overflytningen talte den ca. 35 par (skovløber M. QUVANG).

- B. Pamhule skov. Fra 1918–23 fandtes en koloni på 35 par. Derefter flyttede hejrerne til Bevtoft plantage (skovf. A. VILSTRUP).
- C. Stevelt skov. En koloni blev grundlagt 1935 af få par. I 1952 ynglede ca. 40 par, og 1953 var antallet oppe på ca. 60 par (gdr. HANS NISSEN).
- D. Halk Hoved skov. Kolonien stammer fra først i 1940-erne. 1952 ynglede 7–8 par (lærer G. IVERSEN).
- E. Aakjær plantage. En lille koloni på få par har i de senere år ynglet (KRÜGER 1946, p. 226).

Distrikt 49.

- A. Lourup plantage. I 1921 dannedes en lille koloni på 7–8 reder. I 1927 fandtes 12–15 reder (HOLSTEIN 1927, p. 28). 1928 var der ca. 20 par, i 1929 nogle få par, men 1930 var kol. ubeboet (HALFDAN LANGE).
- B. Bevtoft plantage. Hejrerne fra Pamhule skov flyttede 1923 til Bevtoft plantage (skovf. A. VILSTRUP). I 1927 ynglede ca. 100 par i 2 adskilte kolonier (HOLSTEIN 1927, p. 28). HALFDAN LANGE mener, at HOLSTEINS tal fra 1927 er for høje. Således var der 1930 kun ca. 23 par, og omkring 1937 var kolonien helt udryddet.
- C. Bojsnap krat. Sidst i tyverne blev en koloni grundlagt. Årligt ynglede ca. 20 par, men omkring 1940 forsvandt kolonien igen (Danske Fugle 4, p. 224 og skovf. H. LUND-THOMSEN).
- D. Brøns plantage. 1929 ynglede nogle par, kolonien ny eller ret ny. 1930: 12–15 par, 1931: ca. 30 par i to afd., 1932: ca. 30 par mere samlet, 1933: udryddet, nær fiskedamme. 1935–36 atter nogle reder. 1943: omkring 65 reder beboet, 1944: omkring 73 reder, 1948: stærkt aftaget, 27 reder beboet, 1949: lidt over 20 par, 1952: højst 10–15 par fik unger (HALFDAN LANGE). 1953 ynglede ingen hejrer, kol. flyttet til den nærliggende Birkelev plantage (LEO NOVRUP).
- E. Brogård plantage. Omkring 1930 blev kol. grundlagt. 1944 fandtes ca. 40 par (KRÜGER 1946, p. 226). 1948: 42 reder. Efter stormen 10.–11. febr. 1952, hvor mange træer væltede, gik antallet stærkt tilbage, således ynglede 1952: ca. 20 par og 1953: 23–24 par (J. BROCKENHUUS-SCHACK og H. FILTENBORG).
- F. Ravngård plantage. I årene 1947–49 ynglede 2–3 par hejrer i en ganske lille plantage med 5–6 m høje træer (tømrer H. P. DINESEN).
- G. Birkelev plantage. I 1952 flyttede nogle af hejrerne fra Brøns plantage til Birkelev. Første år ynglede 10–12 par, i 1953 over 14 par (LEO NOVRUP, JAN KÅRE BRINK og HALFDAN LANGE).

Distrikt 50.

- A. Gallehus plantage. 5–8 par ynglede i årene 1929–32 (KRÜGER 1946, p. 228).
- B. Mariasminde plantage. Begyndt 1933: 1 rede med 4 unger, 1936: ca. 20 reder, 1938: over 30 par, 1950: over 50 par, 1951: 70

reder (HALFDAN LANGE). 1952 kun 18 par, store dele af plantagen omhugget og nyplantet. 1953: 20–30 par (TH. NIELSEN, CHRESTEN HANSEN).

- C. Husum plantage. I 1952 ynglede for første gang 5 par hejrer, 1953 kun 2 par (CHRESTEN HANSEN).

Distrikt 51.

- A. Solvigård plantage. Ca. 1930–44 ynglede 1–4 par. Plantagen blev nedhugget og nyplantet (KRÜGER 1946, p. 226, propr. JOHS. PEDERSEN).
- B. Grøngård plantage. Kolonien anlagt omkring 1930, de første år 4–7 par. 1944 bestod den af 40 reder (KRÜGER 1946, p. 226). 1952: 15–20 beboede reder, 1953: 14–20 par (HJ. ØSTERGÅRD CHRISTENSEN og AXEL BENTHOLM).
- C. Holm plantage. 1944 var der een rede. Enkelte fugle har tidligere ynglet samme sted (KRÜGER 1946, p. 227).
- D. Lille Tønde plantage. Flere år sidst i 40-erne fandtes 4–5 reder (J. MØLLER JENSEN og AXEL BENTHOLM).

Distrikt 52.

- A. Skelde kobbelskov. Koloniens alder er ukendt. 1927 ynglede ca. 80 par i to afd. (HOLSTEIN 1927, p. 28). 1944 talte kolonien ca. 50 reder (KRÜGER 1946, p. 227). I 1952 ynglede 25–30 par, 1953: ca. 40 par (Kaptajn Sv. MADSEN, GUDRUN WERNICH).
- B. Bommerlund plantage. Sidst i tyverne ynglede 5 par hejrer (SALOMONSEN 1930, p. 51). 1945 fandtes ingen ynglende hejrer (KRÜGER 1946, p. 228).
- C. Torp plantage. Kolonien blev grundlagt ca. 1936, 1940: 5–7 reder, kol. forsvandt igen 1944 (KRÜGER 1946, p. 228).

Distrikt 53.

- A. Arnkils fredskov. Kolonien, hvis alder er ukendt, talte 1927 100–110 par (HOLSTEIN 1927, p. 28). 1944 ynglede 50–60 par (KRÜGER 1946, p. 227). Kun 28 reder var beboet i 1952, for 1953 angives antallet noget forskelligt, men er ret uforandret (kaptajn Sv. MADSEN, GUDRUN WERNICH).
- B. Lambjerg indtægt. Kolonien blev grundlagt 1934 med 30 reder. 1944 fandtes ca. 40 reder (KRÜGER 1946, p. 227 og 1947, p. 228). I 1952 ynglede 49 par, 1953 taltes i kolonien 30–40 beboede reder (kaptajn Sv. MADSEN, GUDRUN WERNICH).
- C. Als nørreskov. 1938 rugede ca. 10 par, men kolonien var forsvundet igen 1939 (KRÜGER 1946, p. 229).

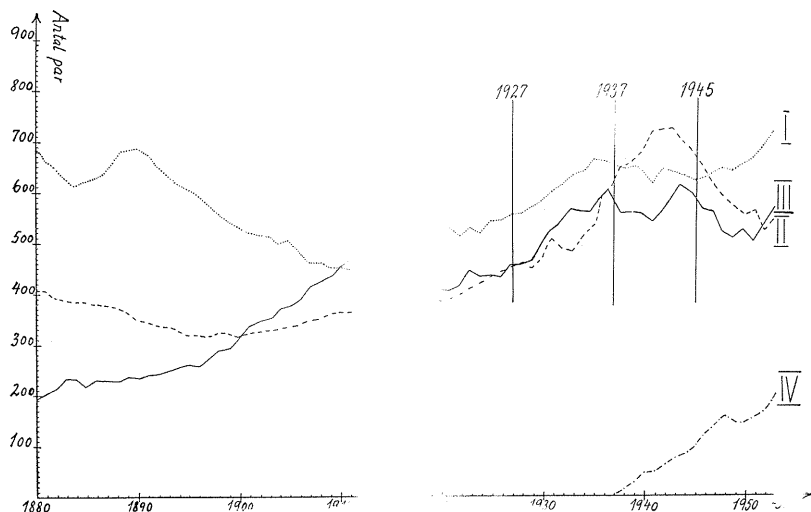

Fig. 1. De danske fiskehejrepopulationers størrelse og deres svingninger fra 1880 til 1953. Tallene I til IV svarer til populationerne med samme tal i fig. 2. *Fluctuations in size of Danish populations of the Common Heron in the period 1880–1953. The ordinate gives number of pairs. The figures I–IV correspond to the same population-figures given in the maps fig. 2.*

- : Øerne øst for Storebælt (fig. 2, I). *The population on the islands east of Great Belt (fig. 2, I).*
- : Sønderjylland og Fyn (fig. 2, II). *The population of S. Jutland and the island of Funen (fig. 2, II).*
- : Østjylland (fig. 2, III). *The population of E. Jutland (fig. 2, III).*
- · - · - · : Vest- og Nordjylland (fig. 2, IV). *The population of N. & W. Jutland (fig. 2, IV).*

Den danske fiskehejre-populations størrelse og dens svingninger fra 1880 til 1953.

På grundlag af de i indledningen omtalte tidligere undersøgelser af fiskehejrens udbredelse og forekomst er det nu muligt at få en forestilling om, hvor mange par hejrer, der har ynglet hvert enkelt år. Selv om vi kun har direkte optællinger fra nogle få år, vil man alligevel i de fleste tilfælde være i stand til at kunne danne sig et skøn over en kolonis størrelse i en årrække på grundlag af oplysninger om tiltagen, tilbagegang o. lign.

Forf. har inddelt landet i 4 afsnit; disse afsnits grænser er markeret på kortene i fig. 2 ved tykke streger. Afsnittene er: I: Øerne øst for Storebælt, II: Sønderjylland, Fyn og øerne sydfør, III: Østjylland med Samsø og IV: Vest- og Nord-

jylland. Inden for hvert landsafsnit er den enkelte kolonis størrelse for hvert år fra koloniens grundlæggelse til dens eventuelle forsvinden stillet op i en tabel. Ved derefter at tælle tallene fra de forskellige kolonier sammen, får man et skønmæssigt udtryk for, hvor mange par hejrer, der har ynglet i dette landsafsnit det pågældende år. Da det oftest drejer sig om tal stammende fra 20–30 kolonier inden for hvert afsnit, vil de fejl, der kan være i opgivelserne fra den enkelte koloni, blive udjævnet. Det skulle således ved denne fremgangsmåde være muligt at undersøge, om der har været svingninger i populationernes størrelse, og derefter prøve at forklare grundene til sådanne svingninger.

De tal, der blev resultatet af sammentællingerne for hvert enkelt år, er fremstillet grafisk på figur 1. Der er fire kurver, svarende til de fire landsafsnit og nummereret som disse. På ordinataksen er afsat antal ynglende par. Signaturerne for kurverne er angivet under figuren. Det ses straks, at der er tale om betydelige svingninger, men for at få det rette indblik i disse er vi nødt til at gå systematisk frem. Først vil hver enkelt kurve blive behandlet i sin helhed, dernæst vil de fire kurver blive sammenlignet inden for bestemte tidsintervaller, der også er afsat på fig. 1 og som vil blive omtalt senere.

Kurve I (punkteret). Den første kurve viser antallet af ynglende par hejrer på øerne øst for Storebælt fra 1880 til 1953. Man vil bemærke, at denne kurve ikke udviser de bratte stigninger eller fald, som kendetegner de øvrige tre kurver. Der synes således umiddelbart at være en større stabilitet med jævne variationer i hejrepopulationen i den østlige del af landet. Fra 1880, hvor vi har ca. 680 par ynglende hejrer, sker der et ret jævnt fald indtil 1910, hvor antallet er nede på ca. 450 par, – en nedgang på ca. 230 par i løbet af 30 år. Derefter foregår der en jævn stigning indtil 1934–35, hvorefter antallet af par er nogenlunde konstant en halv snes år, for igen at stige noget i de seneste år. Samlet antal ynglepar i 1953: 717.

Kurve II (stiplet) viser for Sønderjylland–Fyn et fald på ca. 100 par i årene 1880–1900. Fra begyndelsen af århundredet sker der en svag stigning, der gradvis tiltager, bliver meget stærk fra begyndelsen af trediverne og kulminerer 1941–43. Derefter foregår der en lige så kraftig og uafbrudt tilbage-

gang, der dog i de sidste par år synes afløst af en ny svag stigning. Samlet antal ynglepar i 1953: 537.

Kurve III (fuldt optrukken). Denne kurve skal illustrere svingningerne i Østjyllands hejrebestand. Vi begynder her 1880 med en population på ca. 200 par. I de følgende år sker der en gradvis stigning indtil ca. 1914, hvor ynglebestanden er på ca. 500 par, – en tilgang på 300 par i løbet af 35 år. Efter 1914 følger en tilbagegangsperiode på 4–5 år, som muligvis kan sættes i forbindelse med 1. verdenskrig og den større hugst og dermed følgende uro i skovene. Der er netop eksempler på, at store, østjyske kolonier forsvinder i disse år, f. eks. 24D, der i 1910–12 tæller 100 par, men som 1917 er helt forsvundet. Hvis krigsårenes større skovhugst har sat sig spor i de øvrige landsafsnits hejrebestande, synes statistikken i hvert fald ikke at vise dette tydeligt. Efter dette fald får vi igen en stigning, som i årene 1920–35 fuldstændig synes at falde sammen med de to forrige kurvers forløb i samme tidsrum. Østjyllandskurverne stiger ikke – i modsætning til kurve II – til et udpræget maksimum, men synes fra 1936 til 1953 at foretage op- og nedgange omkring en gennemsnitsbestand af knapt 600 par. Dog er 1943–51 en tydelig nedgangsperiode, i lighed med kurve II i det samme tidsrum. Samlet antal ynglepar i 1953: 576.

Kurve IV (stiplet-punkteret) her et ret simpelt forløb. De første par hejrer slår sig ned i Vestjylland i 1938. I de følgende år sker der en jævn stigning, afløst af et mindre fald som følge af koloni 15B's pludselige forsvinden, til 207 ynglepar i 1953.

Efter denne korte omtale af hver af de fire kurvers samlede forløb vil vi nu prøve at behandle de fire kurver under eet inden for valgte tidsafsnit. Disse tidsafsnit er: Indtil 1927, 1928–37, 1938–45 og 1946–53. Det ses således, at de svarer til de tidsangivelser, der er anført på de fire udbredelseskort i fig. 2.

Indtil 1927, hvor HOLSTEIN foretager sin optælling af hejrerne, sker der ikke stort andet, end hvad der er omtalt i det foregående: En nedgang for »Sjælland-Lolland-Falster« og »Sønderjylland-Fyn« på tilsammen 330 par fra 1880 til 1910, og samtidig hermed en tilgang til den østjyske hejrebestand på ca. 300 par fra 1880 til 1915. Det ses således tydeligt, at

der i en årrække er foregået en stærk konsolidering af den danske hejrepopulations yderste forposter mod nord; endog så stærk en konsolidering, at det er gået tilbage for den øvrige del af den hjemlige bestand, hvad kurve I og II tydeligt viser. Akkurat det samme fænomen kommer til udtryk ved den indvandring, der fra 1938 finder sted til Vest- og Nordjylland (IV) og som er ledsaget af betydelige tilbagegange for hejrebestandene i de to tilgrænsende landsafsnit (II og III). (Se nærmere nedenfor). Efter ca. 1910 synes bestandene i de sydøstlige landsafsnit imidlertid atter at stabiliseres, men populationen på øerne øst for Storebælt når dog ikke sin størrelse fra 1880.

1928–37. I det næste tidsinterval fra 1928 til –37 (incl.) viser alle tre kurver en udpræget stigende tendens. Der er her tale om en forøgelse af den danske hejrebestand på 400 par eller ca. 27 % i løbet af 10 år.

1938–45. Året 1937 synes at være et skæringsår. Kurverne I og III viser i de følgende år stagnation eller svag nedgang, mens kurve II for Sønderjylland-Fyn fortsætter sin bratte stigning til kulminationen i 1941–43, hvorefter der følger en årrække med stærk nedgang. Disse forhold må rimeligvis sættes i forbindelse med den indvandring til Vest- og senere Nordjylland, der tager sin begyndelse i 1938. De hejrer, der invaderer IV, stammer sikkert i de første år hovedsagelig fra østjyske kolonier, idet kurve III viser nedgang fra 1937. Senere, fra omkring 1942, er der også sket en tilgang fra syd og sydøst fra sønderjyske og fynske kolonier. Populationen øst for Storebælt viser fra 1936–37 en svag nedadgående tendens, så det er muligt, at der også herfra er sket en svag forskydning mod nordvest. Først efter 1942, da bestanden i IV er på ca. 60 par, sker den voldsomme nedgang i landsafsnitene II og III, der direkte grænser til IV.

1946–53. Efter 1945, da KRÜGERS undersøgelse foretages, fortsætter den stærke nedgang for de østjyske (III) og sønderjyske-fynske (II) hejrepopulationer samtidig med, at den nye hejrepopulation i Vest- og Nordjylland (IV) viser stærk stigning. Alt i alt er der for II og III's vedkommende tale om en tilbagegang på ca. 300 par i løbet af tiåret 1942–52, altså en betydelig større nedgang end den tilsvarende opgang for Vest- og Nordjylland (IV), der højst andrager 200 par. Man må

derfor prøve at finde en supplerende faktor til forklaring af dette fænomen, og det vil her være nærliggende at benytte de strenge vintre i begyndelsen af 40-erne. Det er givet, at meget sen vinter vil virke stærkt hæmmende på hejrerne tidlige ynglen, og pludselig stærk kulde i yngletiden kan sikkert direkte ødelægge ægkuld og tidlige ungekuld. Nedgangen synes i hvert fald at begynde i disse år, og den er stærkest i Østjylland samt Sønderjylland-Fyn, men der kan også spores en svag nedgang for den sjællandske populations vedkommende. Hvorfor der ikke er en lige så stærk nedgang på øerne øst for Storebælt som vest herfor, kan måske forklares ved, at den østdanske hejrepopulation er mere udprægede trækfugle end den vstdanske, et fænomen man kender fra adskillige danske yngletrækfugle. Endelig kan krigsårenes stærkere hugst i skovene gribe forstyrrende ind i hejrerne ynglen.

Kun kurve IV for Vest- og Nordjylland viser slet ingen nedgang i årene først i 40-erne. Dette kan nemt forklares ved stærkere tilgang fra S.Ø. I de sidste par år synes den nedadgående tendens i kurve II og III at være blevet afløst af en ny stigning, der gør sig stærkt gældende for alle fire kurvers vedkommende. Det kunne således tyde på, at en ny cyclus er ved at blive indledt, – en cyclus, som kan iagttages to gange på diagrammet, men som først senere vil blive nærmere omtalt. Det samlede antal ynglepar i Danmark i 1953 var 2037 par.

I England og Wales er der foretaget optællinger af hejrekolonier hvert år siden 1928. Dette store materiale, der er analyseret af flere forfattere, viser, at den engelske hejrepopulation aftager stærkt efter hårde vintre som fx. 1940–43 og 1947. Populationen når dog hurtigt op på sin normale størrelse igen, oftest i løbet af et par år (LACK 1954, p. 7–8 og FISHER 1954, p. 125–26). Disse undersøgelser kan dog ikke direkte sammenlignes med det danske materiale, da de engelske hejrer er standfugle og derfor meget sårbare under en streng vinter, hvorimod de danske hejrer som bekendt for størsteparten er trækfugle. Der er dog ingen tvivl om, at strenge vintre – som ovenfor nævnt – også herhjemme kan bevirke en populationsnedgang.

De danske fiskehejrekoloniers geografiske fordeling fra 1880 til 1953.

Vil man undersøge hejrekoloniernes geografiske fordeling i Danmark over en længere årrække, må man selvsagt have flere udbredelseskort til sammenligning, og forf. har valgt en

firedeling svarende til de tidsafsnit, der allerede er omtalt og som står påtegnet kortene i fig. 2. Det første kort er uden større interesse i denne sammenhæng. Det viser alle de hejrekolonier, der er kendt før 1927. Udfyldte cirkler betegner beboede kolonier i 1927 og åbne cirkler er kolonier, der har været beboet på et eller andet tidspunkt før 1927.

De tre følgende kort, repræsenterende 1928–37, 1938–45 og 1946–53, har betydelig større interesse. Signaturerne er de samme for disse tre korts vedkommende. Udfyldte cirkler: kolonier beboet i hele den pågældende årrække; åbne cirkler med central udfyldning: kolonier, der er grundlagt inden for den pågældende årrække; helt åbne cirkler: kolonier, der er forsvundet i det på kortet angivne tidsrum.

Herefter vil hvert af de tre udbredelseskort blive behandlet for sig, der vil blive draget sammenligninger mellem kortene indbyrdes og med de oplysninger, vi tidligere har fået om populationssvingningerne i de forskellige landsafsnit.

Udbredelseskortet for 1928–37. I de tre landsafsnit I, II og III får vi i denne årrække anlagt et betydeligt antal nye kolonier: 9 på øerne øst for Storebælt, 15 i Sønderjylland-Fyn og 7 i Østjylland. Som det ses af diagrammet (fig. 1), og som det også tidligere er omtalt, viser de tre hejrepopulationer i netop disse år en meget betydelig stigning i antal par. Forøgelse af en populations størrelse og grundlæggelse af nye kolonier er altså to hinanden ledsagende fænomener.

Udbredelseskortet for 1938–45. 1937, eller –38 om man vil, er en milepæl for den danske hejrebestands vedkommende. Thi i 1938 grundlægges de tre første kolonier i Vest- og Nordjylland, nemlig 11C, 15B og 16A, og i de følgende år yderligere en række kolonier. Kortet viser tydeligt, at der i dette spænd af år kun grundlægges få nye kolonier i de tre sydøstlige landsafsnit, – 2 i I, 1 i II og 7 i III, altså kun ialt 10 nye kolonier mod 31 i det forrige tidsafsnit. Populationerne synes altså omkring 1937 at have nået et maksimum, hvorefter der er sket et udbrud mod nord og vest. Der er således næppe tale om, hvad man vel nok umiddelbart er tilbøjelig til at bruge som forklaring, at hejrerne indvandrer til Nord- og Vestjylland, fordi disse egne bedre opfylder fuglenes livskrav. Derimod er der langt større sandsynlighed for, at der dannes

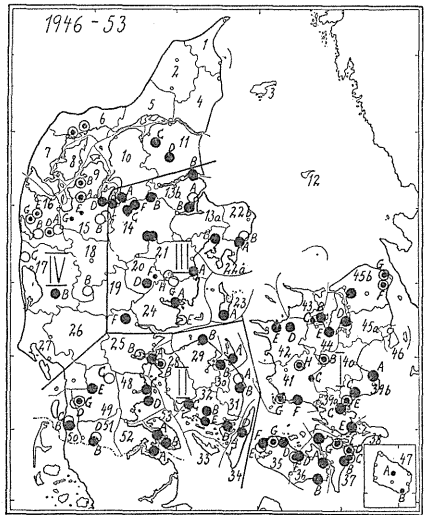
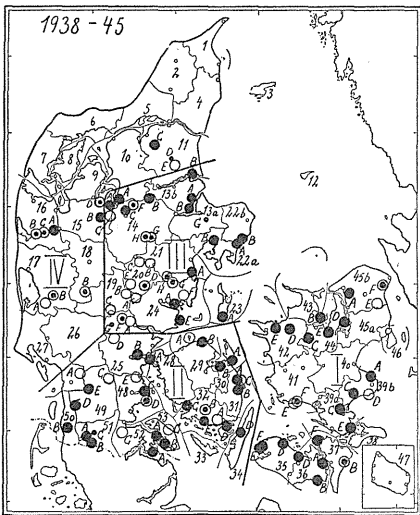
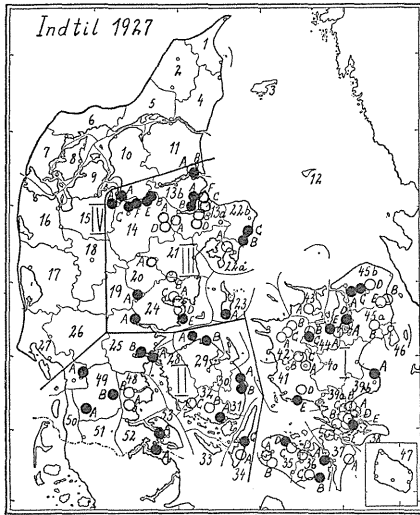

Fig. 2. Fiskehejrens kolonier i Danmark fra 1880 til 1953.

Heronries of the Common Heron in Denmark in the period from 1880 to 1953.

Indtil 1927	● Kolonier beboet i 1927. <i>Heronries inhabited in 1927.</i> ○ Kolonier beboet for 1927. <i>Heronries inhabited previous to 1927.</i>
Before 1927	
1928-37	● Kolonier beboet i hele det pågældende tidsrum. <i>Heronries inhabited during the entire period in question.</i> ⊙ Kolonier, der er grundlagt inden for tidsrummet. <i>Heronries established during said period.</i>
1938-45	
1946-53	○ Kolonier, der er forsvundet i det på kortet angivne tidsafsnit. <i>Heronries, which have disappeared during said period.</i>

et overtryk inden for populationens oprindelige udbredelsesområde som følge af en årrække med gunstige livsvilkår, og når dette overtryk har nået en vis størrelse, brister populationens engang dannede grænser og en indvandring sker til egne udenfor det gamle udbredelsesområde. Hvis man vil sætte disse forhold i forbindelse med den meget omtalte klimaforbedring, må man være opmærksom på følgende forhold. Man er tilbøjelig til kun at se på de klimaændringer, som er foregået i de egne, i hvilke de pågældende udbredelsesforskydninger er foregået, hvorimod de ændrede livsvilkår i den undersøgte arts oprindelige udbredelsesområde tit lades upåagtede hen. Der er imidlertid næppe tvivl om, at det sidste forhold spiller langt den største rolle, hvad eksemplet her i hvert fald tyder på.

Udbredelseskortet for 1946–53. Dette kort danner en direkte fortsættelse af det foregående, idet det viser den fortsatte tilgang af nye kolonier i Vest- og Nordjylland, mens der i Østjylland og Sønderjylland-Fyn kun grundlægges tilsammen to (2!) nye kolonier. Populationskurverne (II og III) viste for denne årrække en fortsat nedadgående tendens. Dette synes imidlertid ikke at give sig særligt udtryk i forladte kolonier. Derimod ser det ud til, at der sker en ret stærk decimering af individantallet i de overmættede populationer, efter at det første udbrud er foretaget fra disse.

Vi kommer herved ind på et andet fænomen, der lige er berørt tidligere. Som nævnt grundlægges kun 2 nye kolonier i II og III i årene 1946–53, hvorimod der på øerne øst for Storebælt (I) dannes 11 nye kolonier i det samme tidsrum. Betragter vi populationskurven for I, viser den netop i disse år en uafbrudt stigende tendens, – et nyt eksempel på, at populationsforøgelse og nye kolonier følges ad. Efter de oplysninger vi nu har fået, dels om populationssvingninger og dels om fordelingen af hejrekolonierne, kan man opstille en vis cyclus:

- A b 1880–1914. Udbredelsesperiode. Indvandring til Østjylland (III) fra I og II.
- B a 1915–1937. Hvileperiode. Stærk forøgelse af populationernes størrelse og koloniernes antal i I, II og III.

- B b 1938–1952. Udbredelsesperiode. Fra II og III indvandring til IV og måske fra I til II og III.
- C a 1945–?? Hvileperiode indledes for I's vedkommende, 1951–52 synes også II og III at være indtrådt i hvileperioden.

En cyclus kan deles i to faser: a) En hvileperiode, der er karakteriseret ved stærk indre vækst inden for populationens engang valgte grænser. Den stærke vækst giver sig udtryk i populationsforøgelse og grundlæggelse af mange nye kolonier, og den har sin årsag i en årrække med gode livsbetingelser. Hvileperiode har vi f. eks. 1915–37, og den synes at have forbindelse med klimaforbedringen, der netop sætter kraftigt ind i disse år.

b) På et vist tidspunkt når populationen et bristepunkt, der danner overgangen til næste og sidste fase i cyklen: udbredelsesperioden. Denne kendetegnes ved indvandring til egne uden for det oprindelige udbredelsesområde, og er ledsaget af betydelig tilbagegang for de tilstødende populationer samtidig med, at der i denne periode yderst sjældent anlægges nye kolonier i de områder, hvorfra indvandringen sker. Af fig. 1 kan vi se to sådanne udbredelsesperioder. Den første er indledt før 1880 og har sikkert sin rod i en populationsforøgelse i de to sydøstlige landsafsnit engang i midten af forrige århundrede. Den stærke stigning i antal par har så givet anledning til en forskydning mod nord og vest til Østjylland. Det må ikke forstås sådan, at Østjylland først har fået en hejrestand for et hundrede år siden, der er blot tale om en forøgelse af bestanden.

Denne første cyclus går så omkring 1915 over i den næste cyclus's hvileperiode, der strækker sig fra 1915 til 1937, og hvis natur er karakteriseret ovenfor. 1937 har populationerne nået bristepunktet og udbredelsesperioden indledes 1938. Denne gang er det fra II og III, at der sker en forskydning videre mod vest og nord. I de allerseneste år synes denne periode at være afsluttet, og en helt ny cyclus indledt, men hvordan den vil forme sig, kan kun fremtiden vise.

SUMMARY IN ENGLISH

The Common Heron (*Ardea c. cinerea* L.) as a breeding-bird in Denmark, particularly as regards fluctuations in its population-size and changes in its distribution-pattern.

The Common Heron (*Ardea c. cinerea*) is one of the Danish birds whose distribution and occurrence have been examined most thoroughly. Three times census have been made of the heronries in Denmark, viz. in 1910–11 (WEIBÜLL 1912, pp. 80–89), in 1927 (HOLSTEIN 1927), and in 1944–45 (KRÜGER 1946, pp. 216–235). The present investigation forms a continuation of these census, and, in addition, it has been possible to form an idea of the variation in size of the Heron population in Denmark during the last 70 years. From p. 190 to p. 204 a list is given of all known Danish heronries. These are arranged according to the division into districts, running from 1–53 (4 districts are divided into 2: a & b). The number of the district is the first element in the designation of a colony, the next is a capital letter A, B, C etc., so that the oldest colony in the district is designated by the letter A, the next by B and so on.

On the basis of the collected information the author has tried to give an account of the variation in size of the populations and of the geographical distribution of the heronries.

Size of the Danish population of Common Heron and its fluctuations from 1880 to 1953.

The author has divided Denmark and thereby the Danish Heron population into 4 sections which are plotted on the four maps of the distribution (fig. 2) and whose data are as follows: I: the islands east of the Great Belt, II: South Jutland and Funen, III: Eastern Jutland and IV: North- and West-Jutland. For each of these four divisions the number of pairs of each single colony in the different years are listed in a diagram. By adding together the numbers of pairs of the different colonies it is found how many pairs of Heron bred each year from 1880 till 1953 in each of the four districts. All these figures are shown in graphs on fig. 1. Thus curve no. I shows the fluctuations in the population on the islands east of the Great Belt, curve no. II South-Jutland-Funen etc. The courses of the four curves will in the following be treated collectively within four selected periods of time, in fig. 1 divided by vertical lines.

Until 1927: Curves I and II show together in the years 1880–1910 a decline of about 330 pairs, while curve III for 1880–1915 shows a rise of 300 pairs. Thus it is evident that a shifting has taken place to the north and northwest. The nature of this shift of the population will later be characterized in more detail. Subsequent to 1910 the populations in I and II again seem to be rising in number.

1928–37: During these years all three curves show a conspicuous

rise. The Danish Heron population has been increased by 400 pairs or about 27% in the course of ten years.

1938-45: The year 1937 seems to be of some importance. Curves I and III show stagnation or a faint decline in the subsequent years, while curve II continues to rise till 1941-43, after which time there is a strong decline. These conditions must be correlated with the immigration to West- and North-Jutland which set in in 1938. The Herons invading IV in the first years presumably came mainly from colonies in III, and later, from about 1942, there was also an influx of Herons from II whose population curve this year shows a strong decline.

1946-53: The declining tendency of curves II and III continues, whereas IV shows a constant rise. Altogether there is a decline of about 300 pairs in II and III for the decade 1942-52. Since the new population in IV in 1952 amounts to about 200 pairs at most, there must be a supplementing factor explaining the strong decline, which characterizes II and III in these years. Here the severe winters in the beginning of the forties suggest themselves. That the decline of the easternmost population (I) is not so strong may be due to the fact that the Herons in East Denmark probably are more pronounced migrants than those in West Denmark, a phenomenon known from several Danish breeding birds. In recent years all the populations seem to be increasing in numbers and a new cycle to have started, a cycle which will be discussed in more detail in the following chapter.

The number of breeding-pairs in Denmark in 1953 was: Section I 717 pairs, II 537, III 576, IV 207, a total of 2037 pairs.

A comparison is made with the fluctuations in the British Heron-population, according to the census carried out in a number of years (cf. FISHER 1954, and LACK 1954). The local conditions differ widely, however, the British Herons being residents, the Danish ones migrants.

Geographical distribution of the colonies of the Common Heron in Denmark from 1880 to 1953.

This chapter is based on four maps of distribution (fig. 2) each representing the period marked on the maps and which are the same indicated in fig. 1 by vertical lines. Explanation of symbols will be found under the maps. The first map is not of any great interest in this connection. It only shows that up to 1927 all heronries are evenly distributed in the three southeastern districts I, II and III.

Map of distribution for 1928-37. In these years the foundation is laid for a number of new colonies in districts I, II, and III. As will be seen from the diagram (fig. 1), the corresponding population curves for the same series of years show a pronouncedly rising tendency. Increase of one population and foundation of new colonies are two concomitant phenomena.

Map of distribution for 1938-45. As mentioned above 1937 or 1938 is a milestone as far as the Danish Heron population is concerned. For in 1938 the first three colonies are founded in West and North Jutland (IV), and in the subsequent years further a number of colonies. The map clearly shows that only few colonies are founded in I, II and III, altogether only 10 colonies as against 31 new colonies in the preceding period. The three old populations in I, II and III thus seem to have reached a breaking point about 1937, whereupon an outbreak has taken place to the west and the north to new regions. Thus it can hardly be said that the Herons immigrate to North- and West-Jutland, because these districts exhibit more favourable living conditions to the birds. On the other hand, there is a much greater probability that an overpressure is formed within the original area of distribution of the population due to favourable living conditions in a number of years; when this overpressure has reached a certain size the limits for the population will break, and an immigration will take place to districts outside the old area of distribution.

Map of distribution for 1946-53. This map shows the continued increase in the number of new heronries in IV, while in East-Jutland and South-Jutland-Funen only two (2!) are established in the course of these years. In conformity herewith the two corresponding population curves (II and III) show a declining tendency. It appears therefore that once the irruption has started a strong decimation of the number of individuals of the original populations will follow. The map also shows that within the area of the eastern population (I) 11 new heronries are formed, whilst at the same time the particular curve shows an increase in the number of pairs, another confirmation of the fact that increase of the population and establishment of new colonies coincide.

On the basis of the information thus gained it is possible to demonstrate the following development:

A	b	1880-1914. Period of spreading. Immigration to East-Jutland (III) from I and II.
B	{	a 1915-1937. Period of growth. Strong increase in size of the populations and number of colonies in I, II and III.
	b	1938-1952. Period of spreading. From II and III immigration to IV, and perhaps from I to II and III.
C	a	1945-??. Period of growth. Beginning for I, in 1951-52 also II and III seem to have entered the period of growth.

A cycle can be divided into two phases: a) period characterized by a strong growth inside the chosen limits of the population. The strong growth is reflected in the increase of the population and in many new colonies, which is probably due to a long series of years with favourable living conditions. There is *e.g.* a resting period from

1915–37 and it seems to be correlated with the amelioration of the climate which manifests itself especially in these years. – b) At a certain time the population reaches the breaking point which forms the transition to the second phase in the cycle: the period of dispersal. This is characterized by an immigration to districts outside the original area of distribution and is accompanied by a considerable decline of the adjacent populations, whilst at the same time it is very seldom that new colonies are established in this period in the areas from which the immigration takes place. Fig. 1 shows two periods of dispersal of this kind. The first started before 1880 and presumably originated from an increase in the population in the two south-eastern districts some time in the middle of the last century. The strong increase in the number of pairs then gave rise to a shifting to the north and west to East-Jutland (III). This should, however, not be understood in the way that East-Jutland did not get its Heron population until a hundred years ago, it is only a question of an increase of the population.

The first cycle about 1915 passes into the period of growth of the next cycle which goes from 1915 to 1937, and which is characterized above. In 1937 the populations have reached the breaking point, and the period of spreading starts in 1938. This time the shifting is made II and III onward to the west and the north. In most recent years this period seems to have come to an end, and an entirely new cycle appears to have started; how this will develop remains to be seen.

Literatur.

- BAAGØ, J. *et al.* 1893: Næstvedegnens Fugle.
 BANKE, TORBEN 1949: Fuglelivet på Fåborgegenen. – Dansk Orn. For. Tidsskr. **43**.
 BARFOD, KRISTEN 1892: Sydsjællands Fugle. – Aalborg.
 FABER, A. H. 1898: Optegnelser over Vejle- og Horsensegnens Fuglefauna i Aarene 1875–97. – Aarhus.
 FABER, FR. 1824: Ornithologiske Noticer.
 FISHER, JAMES 1954: Birds as Animals. Vol. I. A History of Birds. – London.
 FRIDERICHSEN, J. D. 1914: Mindre Meddelelse. – Dansk Orn. For. Tidsskr. **8**.
 GRAAE, G. A. 1929: Ornithologiske Iagttagelser fra Knuthenborg Park fra 17.VIII.1925 til 14.VII.1926. – Danske Fugle **2**.
 HARBOE, J. CHR. 1939: Præstøegnens Fugle. – Dansk Orn. For. Tidsskr. **33**.
 HELMS, O. 1942: Nakkebølle Inddæmning og dens Fugleliv. – Dansk Orn. For. Tidsskr. **36**.
 HERSCHEND, P. 1884: Iagttagelser over Danmarks Fuglefauna med særligt Henblik til Egnen mellem Horsens og Aarhus. – Horsens.

- HOLM, AXEL 1935: Hejrer, *Ardea c. cinerea*, på Æbelø. – Dansk Orn. For. Tidsskr. **29**.
- HOLSTEIN, V. 1927: Fiskehejren. – København.
- HVASS, JENS 1948: Nyheder fra Rold Skov. – Dansk Orn. For. Tidsskr. **42**.
- JESPERSEN, POUL 1941: Vinteren 1939–40's Indvirken på Bestanden af vore Ynglefugle. – Dansk Orn. For. Tidsskr. **35**.
- JØRGENSEN, TH. 1906–07: Fuglekolonier på Øen Vaarsø i Horsens Fjord. – Dansk Orn. For. Tidsskr. **1**.
- KJÆRBØLLING, NIELS 1852: Danmarks Fugle. – Kjøbenhavn.
— 1875–77: Skandinaviens Fugle. Ved JONAS COLLIN. – Kjøbenhavn.
- KLINGE, M. 1918: Fuglelivet i Randers Fjorddal. – Randers Fjords Naturhistorie.
- KRÜGER, CHR. 1946: Kolonier af Fiskehejre (*Ardea c. cinerea* L.) i Danmark. – Dansk Orn. For. Tidsskr. **40**.
— 1947: Kolonier af Fiskehejre (*Ardea c. cinerea* L.) i Danmark. – Dansk Orn. For. Tidsskr. **41**.
- LACK, DAVID 1954: The Natural Regulation of Animal Numbers. – Oxford.
- LARSEN, ARNE 1952: Meddelelser om Fugle på Bornholm. – Flora og Fauna **58**.
- LØPPENTHIN, B. 1931: Mindre Meddelelse. – Dansk Orn. For. Tidsskr. **25**.
- OVERGÅRD, CHR. 1935: Herningegnens Fugleliv. – Danske Fugle **4**.
- PALUDAN, K. 1933: Ornithologiske Iagttagelser fra Samsø 1931. – Dansk Orn. For. Tidsskr. **27**.
- PETERSEN, ERIK 1945: Ornithologiske Iagttagelser på Vestlolland. – Dansk Orn. For. Tidsskr. **39**.
- RASMUSSEN, S. R. 1923: Hadsundegnens Fugle. – Dansk Orn. For. Tidsskr. **17**.
— 1933: Fortsatte Iagttagelser over Hadsundegnens Fugle. – Dansk Orn. For. Tidsskr. **27**.
- SALOMONSEN, F. 1930: Bidrag til Kundskaben om Sønderjyllands Fugle. – Dansk Orn. For. Tidsskr. **24**.
- SKOVGÅRD, P. 1923: Spredte Notitser. – Danske Fugle **1**.
- SPÄRCK, R. 1942: Den danske Dyreverden. – København.
- WEIBÜLL, V. 1912: Hejren (*Ardea cinerea*) i Danmark nu og tidligere. – Dansk Orn. For. Tidsskr. **6**.
- WEISMANN, C. 1931: Vildtets og Jagtens Historie i Danmark. – København.